

İlköğretim Okullarında Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Dr. Ahmet YILMAZ*

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla 2010-2011 öğretim yılında Afyonkarahisar İli İscehisar İlçesi İscehisar İlköğretim Okulunda bulunan 30 öğretmen çalışma evreni olarak alınmış ve bu evrenin tamamına ulaşma imkanı olduğundan tamamı örnekleme dahil edilerek anket uygulanmıştır. Araştırmada geliştirilen anketin kişisel bilgiler bölümü 2 maddeden, ana bölüm ise 25 maddeden oluşmaktadır. Anketin yapı geçerliliği için faktör analizi yapılmıştır. Anketin "Pearson Korelasyon Katsayısı" $r = .891$ ve iç güvenilirliği için hesaplanan "Cronbach (Alpha)" katsayısı .956 olarak bulunmuştur. Verilerin çözümünde birinci alt problem için aritmetik ortalama ve standart sapma; ikinci alt problem için t-test ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan tüm istatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi $p: .05$ alınmıştır. Araştırmada öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre yapılan t-test sonuçlarına göre bayan öğretmenlerin $[t=5,130; (P=3,0600); p<05]$ ve bay öğretmenlerin $[t=5,197; (P=2,0829); p<05]$ görüşleri arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine öğretmen görüşleri arasında branşları bakımından $[F=1.303; (P=.295); P>.05]$ tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Araştırmadan elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde; öğretmenlerin anket maddelerine verdikleri cevapların genel ortalaması $(X=2.6040)$ olduğundan öğretmenlerin görüşlerinin "yeterli" sınırlar içersinde kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim, Öğretmen, Öğrenci, Kaynaştırma.

* Afyonkarahisar İl Eğitim Denetmeni

**ACCORDING TO TEACHERS' VIEW, ASSESSMENT OF DEFECTIVE STUDENTS'
EDUCATION PRACTICE IN THE PRIMARY EDUCATION SCHOOL****Abstract**

This research's aim is determination of teachers'views about practice of defective students'education in primary education school. For this aim,the study zone is 30 teachers who are working in İncehisar Primary Education School in İncehisar /Afyonkarahisar in the education year of 2010-2011.All of the study zone are example and investigated because of being possibility of all of the zone's communication. This investigation consists of personal information part and main part.Personal information part consists of 2 questions and main part consists of 25 questions.Factor analysis is applied for structure validity of this investigation.Pearson Korelasyon Coefficient (r) is .891 and Cronbach (Alpha) Coefficient for calculation of inside guarantee is .956. Arithmetik average and standard deviation are used for the first base problem and T-test and one way varyans analysis are used for the second base problem in the data solution. Meaningfulness level (p) is .05 in all of the statistical calculations.According to making sex factor of these teachers'views in the reseach,T-test result is meaningful difference between female teachers'[t=5,130;(P=3,0600); p<05] and male teachers'[t=5,197; (P=2,0829); p<.05] views.According to one way varyans analysis's result[F=1.303;(P=.295); P>.05], the teachers'views between different branches aren't meaningful difference. In the assessment of all of the findings at the end of the research,according to the teachers'answers of investigations general average is ($X=2.6040$) so the result is that the teachers'views is in the sufficient limits.

Keywords: Primary Education, Teacher, Student, Defective Students.

GİRİŞ

Türkiye'de 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren zorunlu eğitim kurumları kesintili 4+4+4 şeklinde düzenlenmiş olup bu okullar kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden eğitim ve öğretim kurumları olarak kabul edilmiştir.

Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı 284 özel eğitim okulu, 17559 özel eğitim öğrencisi, 4735 öğretmen ve 3290 derslik bulunmaktadır. Bunlardan eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim Okulu sayısı 54, öğrenci sayısı 2933; görme engelliler ilköğretim okulu sayısı 15 öğrenci sayısı 1325; işitme engelliler ilköğretim okulu sayısı 49, öğrenci sayısı 4598; ortopedik engelliler ilköğretim okulu sayısı 3, öğrenci sayısı 485; Otistik çocuklar eğitim merkezi (İlköğretim) sayısı 33, öğrenci sayısı 1206; öğretilbilir zihinsel engelliler eğitim uygulama okulu (ilköğretim) sayısı 129, öğrenci sayısı 6973; uyum güçlüğü olanlar ilköğretim okulu sayısı 1, öğrenci sayısı ise 39'dur (MEB İstatistikleri, 2010b).

Anayasanın 42. Maddesindeki"...Devlet durumları sebebiyle özel ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır." hükmüne uygun olarak (TC 1982 Anayasası),

1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı METK'nun 7. maddesinde "Eğitim hakkı" ile 8. maddesindeki "Fırsat ve İmkan" başlığındaki "özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır." hükmü getirilmiştir (METK, 1973). Yine 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 6. Maddesinde "özel eğitim gerektiren bireyler için okul ve sınıfların açılmasının zorunlu olduğu belirtilmektedir." Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle özel eğitim gerektiren bireylerin de zorunlu eğitimleri kesintisiz sekiz yıl olmuştur (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961). Yine 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun "Eğitim ve Öğretim Başlıklı" 15. Maddesinde: "Hiçbir gerekçeyle özürlülerin eğitim alması engellenemez. Özürlü çocuklara, gençlere ve yetişkinlere özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak bütünleştirilmiş ortamlarda ve özürlü olmayanlarla eşit imkan sağlanır" denilmektedir.

Buna göre özel eğitim gerektiren öğrencilerin de en az ilköğretim düzeyinde eğitim ve öğretim görmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu öğrenciler normal öğrencilerle aynı eğitim öğretim imkânına sahip olması için kaynaştırma eğitimine tabi tutulmaktadır.

Kaynaştırma Eğitimi, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini bütün kademelerde sürdürme esasına dayanan, destek hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır. Başka deyişle engelli bireylerin engeli olmayan bireylerle eğitsel ve sosyal olarak bütünleşmesini sağlama işlemidir. Her insanda olduğu gibi özel eğitime muhtaç birey de sevilme, takdir edilmek, beğenilmek, değer görmek ve kimseye bağımlı olmadan yaşamak ister. Bu onların en doğal hakkı olduğu gibi toplumsal bütünlüğün ve kalkınmanın temelidir (MEB, 2010a).

Kaynaştırma eğitiminin amacı, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere destek eğitim hizmetleri de verilerek yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı ortamda eğitimlerini sürdürmelerini sağlamaktır. Bu uygulamalar kapsamında özel eğitime ihtiyacı olan bireyler kaynaştırma yoluyla eğitimlerini, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı sürdürebilecekleri gibi özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak da sürdürebilirler (MEB, 2008).

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere verilen eğitimin niteliği ne kadar iyi olursa olsun sonuçta onu, içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline getirmiyor ve kabul görmesini sağlamıyorsa verilen eğitim işe yaramayacaktır. Bu nedenle kaynaştırma eğitimi her türdeki özel eğitime ihtiyacı olan bireyin devam ettiği okullarda bir hizmet alanı olarak görülmesini ve bazı tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Böylelikle etkili bir öğretim ile kişilerin bakış açılarının değişmesini sağlayacak yöntemler üzerine odaklanılmalıdır (Uslu ve arkadaşları, 2009). İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenci grupları şunlardır:

- Görme yetersizliği olan öğrenciler
- İşitme yetersizliği olan öğrenciler
- Ortopedik yetersizliği olan öğrenciler
- Dil ve konuşma güçlüğü olan öğrenciler
- Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler
- Hiperaktivite ve dikkat yetersizliği olan öğrenciler
- Otitik ve duygusal uyum güçlüğü olan öğrenciler (MEB, 2010a; Oskamp, 2002).

Kaynaştırma eğitimine tabi öğrenciler normal öğrencilerin takip ettiği programa göre eğitim almaları zordur. Bu nedenle öğrencilere günlük derecelerine ve özel eğitimine uygun şekilde uzmanlarca hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim program uygulanır. Buna göre, *Bireyselleştirilmiş Eğitim Program (BEP)*: “özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin farklı gelişim alanlarında yapabildiklerini dikkate alarak, kazandırılacak davranışların neler olduğu, bu davranışların nerede, nasıl, kimler tarafından, hangi yöntemlerle ve ne kadar sürede kazandırılacağını belirten, gerekli destek eğitim hizmetlerini içeren, içinde ailesinin de yer aldığı bir ekip tarafından hazırlanan yazılı bir program” olarak tanımlanır (MEB, 2010a).

Kaynaştırma eğitimi ile özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerde, BEP aracılığı ile kapasite ve öğrenme hızına göre eğitim alır. Kendine güven, takdir edilme, işe yarama, cesaret, sorumluluk gibi sosyal değerleri gelişir. Özelliklerine uygun ortamdan dolayı uyum ve başarısı artacaktır. Olumsuz davranış yerine olumlu davranışları artacaktır. Normal öğrencilerle birlikte çalışmaları daha büyük başarılar için kendilerinde istek ve cesaret uyandırır. Bu öğrenciler normal öğrencilerden bazı davranışları öğreneceklerdir. Eğitim programlarına ek olarak aile eğitimi, sosyal, kültürel ve serbest zaman etkinlikleri sayesinde öğrenmeleri gelişir. İlköğretim okullarında üç şekilde kaynaştırma eğitimi verilmektedir:

1-Tam Zamanlı Kaynaştırma: Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kayıtları normal öğrencilerle aynı sınıftadır. Öğrenci tam gün boyunca normal sınıfta eğitim ve öğretim alır.

2-Yarı Zamanlı Kaynaştırma: Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kaydı özel sınıftadır. Özel eğitim sınıfı öğrencisi başarılı olabileceği derslerde kaynaştırma sınıfında eğitim alır.

3-Tersine Kaynaştırma: Yetersizlikleri olmayan bireyler istekleri doğrultusunda özellikle okul öncesi eğitimde, çevrelerindeki kaynaştırma uygulaması yapan özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırarak eğitim alır (MEB, 2010a).

Ancak ilköğretim okullarında öğrenciye kaynaştırma eğitimi verilirken dikkat edilecek hususlar vardır. Bunlar:

- Öğrencinin yetersiz yönleri kadar yeterli yönleri de bilinmelidir.
- Çocuklara başarabilecekleri görevler verilmeli başarılar ödüllendirilmelidir.
- Çocuğun güvenini, kişiliğini, ilgisini sarsacak sözlerden kaçınılmalıdır.
- Çocuğu normal hale getirmek değil de yeteneklerini en iyi şekilde kullanmalarını sağlamak en önemli hedef olmalıdır.
- Yapılan etkinlikler bireyin duyu kalıntısına hitap edecek şekilde planlanmalıdır.
- Ders konularının analizleri yapılmalı konular parçalara ayrılmalıdır.
- Her aşamada çocuklar güdülenmeli ve teşvik edilmelidir.
- Yetersizlik ne olursa olsun bireyi olduğu gibi kabul etmek esas alınmalıdır.
- Çalışmalarda aile ve yakın çevresinin desteği alınmalıdır.
- Öğrencinin öğrenciye rehberlik etmesine yer verilmelidir (MEB,2010a).

İlköğretim okullarında kaynaştırma uygulamalarında okulda çalışanların bazı önemli görev ve sorumlulukları vardır. *Müdür*, kaynaştırma uygulamaları için kurumda gerekli düzenlemeleri plânlar uygulanmasını sağlar ve özel eğitim hizmetleri kurulu ile iş birliği yapar. *Gezerek Özel Eğitim Görevi Verilen Öğretmen*, bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygular, değerlendirir, gerektiğinde bireye, aileye, öğretmene ve kuruma bilgi verir. *Öğretmen*, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin sınıf tarafından sosyal kabulü için önlemler alır. Bireysel ve gelişim özelliklerini dikkate alarak değerlendirme yapar. Programını bireyselleştirerek uygular ve aileler ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği içinde çalışır (MEB, 2010a). Öğretmenlerin bu öğrencilere karşı geliştirilen önyargıları engellemeleri de önemli görevleri arasında yer almaktadır (O'Day, 1999). *Rehber Öğretmen-Psikolojik Danışman*, kaynaştırma uygulama kararı ile gelen öğrenciler için uygun eğitim ortamının düzenlenmesi, öğrencilerin gelişimlerini izleme ve aile eğitimi konularında öğretmenlere rehberlik ederek işbirliği yapar (MEB, 2010a).

Ailenin de rolü oldukça önemlidir. Özel eğitim gerektiren bir çocuğa sahip olmak engeli ne olursa olsun beraberinde pek çok güçlükleri de getirmektedir. Çünkü aileler

çocuklarının diğer normal çocuklar gibi gelişip gelişemeyeceklerini merak ederler. Bu nedenle programın uygulanması sırasında çalışmalara etkin bir şekilde katılma ve gerektiğinde çocuğu için gerekli olan eğitim araç-gereç desteği sağlama olumlu katkı sağlayacaktır (Ünal ve Baran, 2010). Ayrıca öğretmen ebeveyn (anne-baba) ile sık sık bir araya gelerek deneyimler mutlaka paylaşılmalıdır (Özmen, 2010). Çünkü bir çocuğun gerek doğuştan gerekse de sonradan engelli olması ailenin tüm hayallerini yıkmakta ve kaygı durumlarını da beraberinde getirmektedir (Suizzo, 2002).

Türkiye’de özel eğitim gerektiren öğrencilere yönelik okul sayısının azlığı ve özel eğitim gerektiren öğrenci sayısının fazlalığı zorunlu ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitiminin önemini daha da artırmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma; ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarında sorunların ortaya konması ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmayı amaçlaması bakımından ve kaynaştırma eğitimi uygulamalarının geliştirilmesine ve öğrencilerin mevcut şartlarının iyileştirilmesine yönelik diğer araştırmalara kaynaklık etmesi bakımından önemlidir. Buna göre bu araştırmanın ana problemi de, ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre belirlenmesidir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki şu alt problemlere cevap aranmıştır.

1) İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

2) İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında;

a) cinsiyetleri

b) branşları bakımından anlamlı fark var mıdır?

YÖNTEM

İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmada mevcut durum ortaya konulacağından betimsel niteliktedir. Araştırmanın çalışma evrenini Afyonkarahisar İline bağlı İscehisar İlçesinde İscehisar İlköğretim Okulunda 2010-2011 öğretim yılında okulda bulunan tüm öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma evreninin tamamına ulaşmak mümkün olduğundan ayrıca örneklem alınma yoluna gidilmeyerek çalışma evreninde bulunan 30 öğretmen aynı zamanda örneklem olarak kabul edilmiştir. Buna göre çalışma evrenindeki örneklemi oluşturan

Öğretmenlik Branşı	Evren		Örneklem	
	N	%	N	%
Sınıf	16	53.3	16	53.3
Matematik	1	3.3	1	3.3
Anasınıf	1	3.3	1	3.3
Din Kült. ve Ahlk. Bil	1	3.3	1	3.3
Resim-Müzik-Beden	4	13.3	4	13.3
Fen Bilg.	2	6.7	2	6.7
Türkçe	2	6.7	2	6.7
İngilizce	3	10.0	3	10.0
TOPLAM	30	100.0	30	100.0

Tablo 1. İscehisar İlköğretim Okulunda Evren ve Örneklem Giren Öğretmen Sayıları ve Branşları

öğretmenlerin sayıları ve branşları Tablo 1’de verilmiştir (Karasar, 2004;Ural ve Kılıç, 2005). Araştırmada öğretmen sayıları İscehisar İlköğretim Okulu müdürlüğünden alınmıştır.

Tablo 1’e göre hazırlanan anketler Afyonkarahisar İline bağlı İscehisar İlçesinde İscehisar İlköğretim Okulunda bulunan 30 öğretmene uygulanmıştır. Buna göre anket uygulanan okulda sınıf öğretmeni branşı en fazla sayıya sahip iken (%53,3) matematik, anasınıfı, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni branşı ise en az sayıya sahiptir (%3,3).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada geliştirilen anketin kişisel bilgiler bölümü 2 maddeden, ana bölüm ise 25 maddeden oluşmaktadır. Anket maddeleri seçenekler ise “Hiç Katılmıyorum (1), Arasına Katılıyorum (2), Çoğunlukla Katılıyorum (3) ve Tamamen Katılıyorum (4)” şeklinde sıralanmıştır. Ankette, puan aralık değeri; aralık sayısı (3), seçenek sayısına (4), $(3/4=0.75)$ bölünerek şöyle tespit edilmiştir (Tablo 2).

Seçenekler	Puan	Alt - Üst Sınır	Puana Karşılık Gelen Yorum
Hiç Katılmıyorum	1.00	1.00 – 1.74	Hiç düzeyi
Arasına Katılıyorum	2.00	1.75 – 2.49	Arasına düzeyi
Çoğunlukla Katılıyorum	3.00	2.50 – 3.24	Çoğunlukla düzeyi
Tamamen Katılıyorum	4.00	3.25 – 4.00	Tamamen düzeyi

Tablo 2. Araştırma Anketine Ait Puan Tablosu ve Değerleri

Tablo 2'ye göre öğretmenlerin anket maddelerine verdiği cevaplarla ilgili olarak ortalamasının ($X=2.50$) ve üzeri olması katılımın yeterli olarak kabul edilmiş ve yorumlanmıştır.

Hazırlanan anketler Afyonkarahisar İline bağlı İscehisar İlçesinde **İscehisar İlköğretim Okulunda** bulunan 30 öğretmene uygulanmadan önce, anketin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmak için çalışma evreninde örnekleme girmeyen İscehisar İlçesindeki **Fatih İlköğretim Okulundaki** 20 öğretmene 15 gün ara ile uygulanmıştır. Bu iki uygulama arasındaki "Pearson Korelasyon Katsayısı" $r = .891$ bulunmuştur. Anketlerden elde edilen veriler "SPSS 13.0 for Windows (Statistical Package For Social Sciences)" paket programına yüklenmiş ve anketin iç güvenilirliği için hesaplanan "Cronbach (Alpha)" katsayısı $.956$ olarak bulunmuştur. Ayrıca parametrik test işlemlerinde varyansların homojenliği ile ilgili cinsiyete ilişkin olarak hesaplama ($p=.602; p>.05$) bulunduğundan hazırlanan anketin parametrik test koşullarını sağladığı ortaya çıkmıştır.

İşlem

Hazırlanan anketler 2011 yılı mart ayında İscehisar İlköğretim Okuluna gidilerek okul müdürü aracılığıyla okulda görevli 30 öğretmene uygulanmıştır. Okulda görevli 2 yönetici branşlarına göre öğretmenler arasına dahil edildiğinden bu öğretmen sayısında yöneticiler de bulunmaktadır. Araştırmada öğretmenlerin görüşlerini yansıtan veriler "SPSS 13.0" paket programına kodlanarak kaydedilmiştir. Birinci alt problem için aritmetik ortalama ve standart sapma; ikinci alt problem için t-test ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan tüm istatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi $p: .05$ alınmıştır.

Ayrıca öğretmenlerin anket maddelerine verdikleri cevaplara göre değişkenler arasındaki korelasyon hesaplanarak birbiri ile ilişkili olan ve aynı boyutu ölçen değişkenlerin gruplandırılmasına yönelik faktör analizi yapılmıştır. Anket maddeleriyle ilgili faktörlere ilişkin korelasyon matrisi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'e göre uygulanan anketteki 25 maddeye ilişkin ölçeğin 5 faktörlü (boyutlu) olduğu görülmektedir. Bu 5 faktör toplam varyansın % 75.346'sını açıklamaktadır. Bunlardan birinci faktör toplam varyansın % 50.604'ünü, ikinci faktör toplam varyansın % 8.276'sını, üçüncü faktör toplam varyansın % 6.740'ını, dördüncü faktör toplam varyansın % 5.293'ünü, beşinci faktör toplam varyansın % 4.433'ünü açıklamaktadır. Her bir soruya ilişkin yapı geçerliliğine ilişkin faktör yükleri de Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4'e göre 25 maddeye ilişkin olarak birinci faktör 7; ikinci faktör 2; üçüncü faktör 2; dördüncü faktör 2; beşinci faktör 1 soruyu içermektedir. Birinci faktörü oluş-

Faktörler	Varyans	Birikimli Varyans
	%	%
1. Faktör	50.604	50.604
2. Faktör	8.276	58.881
3. Faktör	6.740	65.620
4. Faktör	5.293	70.913
5. Faktör	4.433	75.346

Tablo 3. Anket Maddeleriyle İlgili Faktörlere İlişkin Korelasyon Matrisi

Maddeler	Faktör Yükleri					
	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör	4. Faktör	5. Faktör	6. Faktör
madde1	,611	-,361	,304*	,304*	,372*	-,219
madde2	,637	,617*	,007	,007	-,214	-,039
madde3	,730	,533	,007	,007	,015	-,140
madde4	,836*	-,132	-,210	-,210	-,088	-,105
madde5	,882*	,008	-,223	-,223	-,115	-,099
madde6	,616	,103	,456	,456	,175	-,267
madde7	,707	,195	-,338	-,338	-,041	-,341
madde8	,681	-,397	,279	,279	-,270	,052
madde9	,594	-,119	-,094	-,094	,271	-,444
madde10	,708	,178	,209	,209	-,261	,044
madde11	,825*	-,029	-,173	-,173	-,313	,156
madde12	,771	,005	,217	,217	-,199	-,143
madde13	,354	-,145	,800*	,800*	-,207	,035
madde14	,683	-,146	,180	,180	,008	-,078
madde15	,864*	,068	-,069	-,069	,031	,295
madde16	,761	,006	-,236	-,236	-,288	,181
madde17	,811*	,271	-,101	-,101	,115	-,099
madde18	,768	-,339	,035	,035	,182	,166
madde19	,798	-,439	-,112	-,112	-,055	-,025
madde20	,556	-,095	-,164	-,164	,594*	,115
madde21	,788*	-,092	-,232	-,232	,032	-,161
madde22	,603	-,385	-,193	-,193	,109	,408*
madde23	,582	,420	,279	,279	,267	,283
madde24	,826*	-,098	-,038	-,038	-,080	,145
madde25	,525	,473*	,120	,120	,337	,335

Tablo 4. Anketin Yapı Geçerliliğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

turan 4, 5, 11, 15, 17, 21. ve 24. maddelerin faktör yükü 0.788 ile 0.882 arasında; ikinci faktörü oluşturan 2. ve 25. maddenin faktör yükü 0.473 ile 617 arasında; üçüncü faktörü oluşturan 1. ve 13. maddelerin faktör yükü 0.304 ile 0.800 arasında; dördüncü faktörü oluşturan 1. ve 20. maddelerin faktör yükü 0.372 ile 594 arasında değişmekte ve beşinci faktörü oluşturan 22. maddenin faktör yükü 0.408'dir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın kişisel bilgilerine ait, yine araştırmanın birinci ve ikinci alt problemine ait bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırmanın Kişisel Bilgilerine Ait Bulgular

İscehisar İlçesi İscehisar İlköğretim Okulundaki örnekleme giren öğretmenlerin cinsiyetleriyle ilgili kişisel bilgilerine ait bulgular Tablo. 5'te sunulmuştur.

Tablo 5'e göre bayan öğretmenlerin sayısı 16 (% 53) ve erkek öğretmenlerin sayısı ise 14'tür (% 47). Örnekleme bulunan toplam öğretmen sayısı ise 30'dur. Bu sayıya okulda görevli 2 yöneticinin branşları da (sınıf-İngilizce) dahildir.

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan "İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?" sorusuna ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6'ya göre ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerine ait bulgulara göre; kaynaştırma eğitimi öğrencileri için Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları (BEP) hazırlanmıştır (X=3,0667), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için bireyselleştirilmiş eğitim planları (BEP) uygulanmaktadır (X=2,7667), kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik RAM ile işbirliği yapılmaktadır (X=2,6667),

Cinsiyet		Öğretmenlik Branşları							
		Sınıf	Mat.	Ana Sın.	Din Kült.	Res. Müz. Bed.	Fen Bil.	Türkçe	İngilizce
Bayan	N	9	0	1	1	2	1	1	1
	%	56,3	,0	6,3	6,3	12,5	6,3	6,3	6,3
Bay	N	7	1	0	0	2	1	1	2
	%	50,0	7,1	,0	,0	14,3	7,1	7,1	14,3
Toplam	N	16	1	1	1	4	2	2	3
	%	53,3	3,3	3,3	3,3	13,3	6,7	6,7	10,0

Tablo 5. Örnekleme Giren Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımları

Maddeler	N	X	S
1- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için sınıfta gerekli eğitim öğretim ortamı düzenlenmiştir	30	2,2333	,89763
2- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için bireyselleştirilmiş eğitim planları (BEP) hazırlanmıştır	30	3,0667	1,08066
3- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için bireyselleştirilmiş eğitim planları (BEP) uygulanmaktadır	30	2,7667	,97143
4- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik RAM ile işbirliği yapılmaktadır	30	2,6667	1,24106
5- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerine uygun ölçme-değerlendirme yapılmaktadır	30	2,7667	1,30472
6- Tüm kaynaştırma eğitimi alması gereken öğrenciler tespit edilmiştir	30	2,5667	1,04000
7- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin aileleri ile işbirliği yapılmaktadır	30	2,7333	,98027
8- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri ev ortamındaki çalışmaları izlenmektedir	30	2,2000	,96132
9- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için acil durum bilgileri alınmıştır	30	2,4667	,93710
10- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için ders sırasında uygun yöntem ve teknik kullanılmaktadır	30	2,4000	1,00344
11- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin ailelerine öğrencinin gelişimi hakkında sürekli bilgi verilmektedir	30	2,5333	1,00801
12- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için RAM tarafından eğitsel tanısı yapılmıştır	30	3,2000	,84690
13- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerine gerekli psikolojik danışma ve rehberlik yapılmıştır	30	2,5333	1,13664
14- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için aile eğitim programları hakkında sürekli bilgi verilmektedir	30	2,4333	,89763
15- Okulda farklı sınıf ve şubede kaynaştırma eğitimi öğrencisi olan sınıflardaki öğretmenler arasında koordinasyon sağlanmaktadır	30	2,7000	,98786
16- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için öğretmenler kurulunda karar alınmaktadır	30	3,0000	,87099
17- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin gelişim özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak gerektiğinde bireyselleştirilmiş eğitim programında değişiklik ve düzenlemeler yapılmaktadır	30	2,8333	,87428
18- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin evde eğitim sürecinin işleyişiyle ilgili aile ile iş birliği yapılmaktadır	30	2,4667	,93710
19- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik düzenli ev ziyaretleri yapılmaktadır	30	2,4000	1,06997
20- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri ile ilgili öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları teşvik edilmektedir	30	1,9333	1,11211

Maddeler	N	X	S
21- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin kullandığı teknik cihaz ve aletler hakkında bilgi verilmektedir	30	1,9667	1,15917
22- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için evde eğitim hizmetlerinin yürütüleceği ortamın düzenlenmesinde aileye rehberlik edilmektedir	30	2,4333	1,04000
23- Kaynaştırma eğitimi öğrencilerin okula devamları için her türlü tedbir alınmaktadır	30	2,7333	1,01483
24- Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için sınıftaki diğer öğrenciler bilgilendirilmektedir	30	3,0667	1,01483
25- Sınıfta kaynaştırma eğitimi öğrencileri için gerekli sosyalleşme ortamı oluşturulmaktadır	30	3,0000	,98261
Genel aritmetik ortalama		X= 2,6040	

Tablo 6. Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Görüşlerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

kaynaştırma eğitimi öğrencilerine uygun ölçme-değerlendirme yapılmaktadır (X=2,7667), tüm kaynaştırma eğitimi alması gereken öğrenciler tespit edilmiştir (X=2,5667), kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin aileleri ile işbirliği yapılmaktadır (X=2,7333), kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin ailelerine öğrencinin gelişimi hakkında sürekli bilgi verilmektedir (X=2,5333), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için RAM tarafından eğitsel tanısı yapılmıştır (X=3,2000), kaynaştırma eğitimi öğrencilerine gerekli psikolojik danışma ve rehberlik yapılmıştır (X=2,5333), okulda farklı sınıf ve şubede kaynaştırma eğitimi öğrencisi olan sınıflardaki öğretmenler arasında koordinasyon sağlanmaktadır (X=2,7000), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için öğretmenler kurulunda karar alınmaktadır (X=3,000), kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin gelişim özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak gerektiğinde bireyselleştirilmiş eğitim programında değişiklik ve düzenlemeler yapılmaktadır (X=2,8333), kaynaştırma eğitimi öğrencilerin okula devamları için her türlü tedbir alınmaktadır (X=2,7333), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için sınıftaki diğer öğrenciler bilgilendirilmektedir (X=3,0667), sınıfta kaynaştırma eğitimi öğrencileri için gerekli sosyalleşme ortamı oluşturulmaktadır (X=3,0000) maddelerine katılım yeterli düzeydedir.

Yine öğretmenlerin görüşlerine göre; kaynaştırma eğitimi öğrencileri için sınıfta gerekli eğitim öğretim ortamı düzenlenmiştir (X=2,2333), kaynaştırma eğitimi öğrencileri ev ortamındaki çalışmalarını izlenmektedir (X= 2,2000), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için acil durum bilgileri alınmıştır (X=2,4667), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için ders sırasında uygun yöntem ve teknik kullanılmaktadır (X=2,4000), kaynaştırma eğitimi

öğrencileri için aile eğitim programları hakkında sürekli bilgi verilmektedir ($X=2,4333$), kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin evde eğitim sürecinin işleyişiyle ilgili aile ile iş birliği yapılmaktadır ($X=2,4667$), kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik düzenli ev ziyaretleri yapılmaktadır ($X=2,4000$), kaynaştırma eğitimi öğrencileri ile ilgili öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları teşvik edilmektedir ($X=1,9333$), kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin kullandığı teknik cihaz ve aletler hakkında bilgi verilmektedir ($X=1,9667$), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için evde eğitim hizmetlerinin yürütüleceği ortamın düzenlenmesinde aileye rehberlik edilmektedir ($X=2,4333$) maddelerine katılım yetersiz düzeydedir.

Araştırmadan elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde; öğretmenlerin anket maddelerine verdikleri cevapların genel ortalaması ($X=2,6040$) olduğundan, ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin “yeterli” sınırlar içerisinde kaldığı ve buna göre ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarının “çoğunlukla düzeyinde” olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde; “İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında cinsiyetleri bakımından anlamlı fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmış olup bulgular Tablo. 7’de sunulmuştur.

Tablo 7’ye göre ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre fark olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t-test sonuçlarına göre bayan öğretmenlerin [$t=5,130$; ($P=3,0600$); $p<05$] ve bay öğretmenlerin [$t=5,197$; ($P=2,0829$); $p<05$] görüşleri arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ortalamalara göre de erkek öğretmenlerin görüşleri ($X=2,0829$) bayan öğretmenlerin görüşlerinden ($X=3,0600$) daha olumsuz olduğu anlaşılmaktadır.

Yine ikinci alt problemle ilgili olarak: “İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında branşları bakımından anlamlı fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır.

Cinsiyet	N	X	S	t-değer	Sd	P
Bayan	16	3,0600	,56342	5,130	28	,000
Bay	14	2,0829	,46607	5,197	28	
P > ,05						

Tablo 7. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin t-Test Sonuçları

Varyans Kaynağı	Karaler Toplamı	Sd	Karaler Ortalaması	F	P
Gruplararası	4,312	7	,616	1,303	,295
Grup içi	10,403	22	,473		
Genel	14,715	29	-		
P > .05					

Tablo 8. Öğretmenlerin Branşlarıyla İlgili Görüşlerinin Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 8'e göre, ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında branşları bakımından aralarından [F=1.303;(P=.295); P>.05] tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

TARTIŞMA

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında eğitim bölgeleri içerisinde uygun olan bazı ilköğretim okullarına tam zamanlı, yarı zamanlı ve tersine kaynaştırma eğitimi verilecek olan öğrenciler özellikle yönlendirilmektedir. Bu tür okullara imkan dahilinde özel eğitim alanında bilgi ve deneyim sahibi okul müdürleri atanmaktadır. Yine bu okullara atanan öğretmenlerin özel eğitim sınıf öğretmeni olmasına dikkat edilmektedir. Gerektiğinde özel eğitim branşı dışındaki öğretmenlere imkan dahilinde kaynaştırma eğitimi uygulamalarına yönelik derslerde uygulanabilecek yöntem ve tekniklerin verildiği hizmet içi eğitim faaliyetleri de düzenlenmektedir. Bu konularda RAM'lar okullara her türlü uzmanlık desteğini vermektedir. Yine kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler eğitim öğretim saatleri dışında Milli Eğitim Bakanlığının desteği ile Özel Rehabilitasyon Merkezlerine devam etmekte ve buralarda okula yardımcı olacak şekilde eğitim almaktadırlar.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerin anket maddelerinde yer alan sorulara verdikleri cevapların genel ortalaması (X=2.6040) olduğundan görüşlerinin “yeterli” sınırlar içerisinde kalması oldukça anlamlıdır. Ancak kaynaştırma eğitimi öğrencileri için sınıfta gerekli eğitim öğretim ortamı düzenlendiği (X=2,2333), kaynaştırma eğitimi öğrencileri ev ortamındaki çalışmaları izlendiği (X= 2,2000), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için acil durum bilgilerinin alındığı (X=2,4667), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için ders sırasında uygun yöntem ve teknik kullanıldığı (X=2,4000), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için aile eğitim programları hakkında sürekli bilgi verildiği (X=2.4333), kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin evde eğitim sürecinin işleyişiyle ilgili aile ile iş birliği yapıldığı (X=2,4667), kaynaştırma eğitimi

öğrencilerine yönelik düzenli ev ziyaretleri yapıldığı (X=2,4000), kaynaştırma eğitimi öğrencileri ile ilgili öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları teşvik edilmesi gerektiği (X=1,9333), kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin kullandığı teknik cihaz ve aletler hakkında bilgi verildiği (X=1,9667), kaynaştırma eğitimi öğrencileri için evde eğitim hizmetlerinin yürütüleceği ortamın düzenlenmesinde aileye rehberlik edildiği (X=2,4333) maddelerine öğretmenler olumsuz görüş belirtmiş olmaları da oldukça düşündürücüdür.

Bu araştırmadan elde edilen; kaynaştırma eğitimi öğrencileri için sınıfta gerekli eğitim öğretim ortamı düzenlendiği (X=2,2333) bulgusuna katılımın yetersiz olmasıyla; Uslu, Doğan, Kozlan ve Pesen, (2009) tarafından yapılan “Engelli Kişilere Yönelik Önyargı ve Ayrımcılık” adlı çalışmasında elde edilen “İlköğretimde görevli eğitimcilerin eğitim programlarında planlanması ve yürütülmesi gerektiği” sonucuyla paraleldir. Yine bu araştırmadaki kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin evde eğitim sürecinin işleyişiyle ilgili aile ile iş birliği yapıldığı (X=2,4667), kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik düzenli ev ziyaretleri yapıldığı (X=2,4000), kaynaştırma eğitimi öğrencileri ile ilgili öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları teşvik edilmesi gerektiği (X=1,9333) bulgularla Uslu, Doğan, Kozlan ve Pesen’in (2009) araştırmasından elde edilen “okul dışında verilecek hizmet ve çalışma gruplarına yönelik hizmet içi verilmesi gerektiği” sonuçlarıyla ve Ünal ve Baran (2010) tarafından yapılan “Zihinsel Engelli Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi” araştırmasından elde ettikleri engelli çocuğa sahip öğrencilerin ailelerine gerekli eğitimin verilmesi ve bu öğrencilerin kaynaştırma eğitimine alınması gerektiği” sonuçlarıyla paralel olduğu söylenebilir.

Buna göre araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda; ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin uygulamalara yönelik mevcut durumun daha da geliştirilmesine ilişkin şu önerilerde bulunulabilir:

“Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için sınıfta gerekli eğitim öğretim ortamı düzenlenmesi” gerektiğiyle ilgili olarak gerektiğinde özel eğitim okulları ziyaret edilerek buradaki uygulamalardan faydalanıp ilköğretim okulunda düzenlemeler yapılabilir.

“Kaynaştırma eğitimi öğrencileri ev ortamındaki çalışmalarını izlenmesi” ile ilgili olarak kaynaştırma eğitimine tabi öğrencilerin velileriyle daha çok işbirliğine gidilmelidir. Burada Okul-Aile birliği daha aktif çalışma yapabilir. Burada öğrenci velilerinin cesaretlendirilmesi de oldukça önemli olduğu unutulmamalıdır.

“Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için acil durum bilgilerinin alınması” ile ilgili olarak bu tür bilgiler e-okul sistemine de işlenerek bilgilere kolaylıkla ulaşılma yoluna gidilebilir. Burada sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri gerektiğinde bu bilgileri her an ulaşabilecekleri yerlerde bulundurabilir.

“Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için ders sırasında uygun yöntem ve teknik kullanılması” ile ilgili olarak öğrencilerin normal öğrencilerle aynı programı takip edemeyeceklerinden BEP planlarına uygun olarak yöntem ve teknik kullanılabilir. 2005 öğretim yılından itibaren uygulamaya giren yeni “yapılandırıcı program” öğrencinin bilgiyi yapılandırılması istediğinden aynı uygulama kaynaştırma öğrencilerine de uygulanıp amaca göre yöntem ve teknik seçilebilir. Gerekliğinde bu konuda öğretmenlere hizmet içi eğitim verilebilir.

“Kaynaştırma eğitimi öğrencileri için aile eğitim programları hakkında sürekli bilgi verilmesi” ile ilgili olarak okul genelinde bulunan kaynaştırma eğitimi öğrenci velileri her ay düzenli olarak uzmanlardan kaynaştırma öğrencilerinin eğitimine yönelik “aile eğitimi” almaları sağlanabilir.

“Kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik düzenli ev ziyaretleri yapılması” ile ilgili olarak gerek sınıf rehber öğretmenleri gerekse rehberlik araştırma merkezi (RAM) çalışanları ile işbirliğine gidebilir. Çünkü kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin ev ziyaretlerinin eğitimlerine önemli katkı sağlayacağı unutulmamalıdır.

“Kaynaştırma eğitimi öğrencileri ile ilgili öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları teşvik edilmesi” gerektiği ile ilgili olarak öğretmenler düzenli olarak hizmet içi eğitimden geçirilmelidir. Burada üniversitelerin “özel eğitim” bölümleriyle işbirliğine gidilebilir.

“Kaynaştırma eğitimi öğrencilerinin kullandığı teknik cihaz ve aletler hakkında bilgi verilmesi” ile ilgili olarak bu tür cihazlar öğrenciler için hayati önem taşıyabilir. Bu nedenle öğretmenlerin bu tür cihazlarla ilgili mutlaka ailelerinden bilgi almalıdır. Gerekliğinde okulda bu tür alet ve cihazların yedeği bulundurulabilir.

KAYNAKLAR

- KARASAR, N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara, (2004), Ss:117-118.
- MEB. “*Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları*” konulu Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 02.09.2008 tarih ve 3601 sayılı resmi yazısı, (2008).
- MEB. *Okullarımızda (3N 1 K) Neden, Nasıl, Niçin: Kaynaştırma Kılavuzu*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, (2010a), Ss:1-88.
- MEB. *Milli Eğitim İstatistikleri(Örgün Eğitim 2009-2010)*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, (2010b), Ss: 53.
- O'DAY, B. Policy Barriers For People With Disabilities Who Want to Work, *American Rehabilitation*. 25, 1, 8-17, (1999).
- OSKAMP, S. Environmentally Responsible Behavior: Teaching and Promoting It Effectively, *Analyses Of Social Issues and Public Policy*, 2, 1, 173-182, (2002).
- ÖZMEN, S. K. Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketliliği Olan Çocuklara Yönelik Sınıf Ortamındaki Düzenlemeler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 35, 379, 24-31, (2010).
- SUIZZO, M. French Parent's Cultural Models and Childrearing Beliefs. *International Journal of Behavioral Development*, 26, 4, 297-307, (2002).
- USLU, Özden, Doğan, Ş., Kozlan L., & Pesen, T. Engelli Kişilere Yönelik Ön Yargı ve Ayrımcılık, *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 34, 369, 35-40, (2009).
- URAL, A. & Kılıç, İ. *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayınları, Ankara, (2005), Ss: 31.
- ÜNAL, N. & Baran, G. Zihinsel Engelli Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35, 375, 37-43, (2010).
- TC. 1982 Anayasası, (1982).
- 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (01.07.2005).
- 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu. 12.1.1961 Tarih ve 10705 Sayılı Resmi Gazete, (1961).
- 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. 24.6.1973 Tarih ve 14574 Sayılı Resmi Gazete, (1973).
- (Erişim Tarihi: 02.04.2011).